

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@bua.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Our multi-storied bodies

moeten antwoorden. Ze houdt wel de mogelijkheid open om eigen ervaringen in te brengen. Haar focus ligt bij het to the point kunnen beschrijven van de ervaring. Vertragen is hierbij zeer belangrijk.

Lee en Rose namen ons deze dag mee in een narratieve kijk op het lichaam. Ze toonden en lieten ons zelf ervaren hoe je anders naar lichamelijke ervaringen kan luisteren. Door hierin differentiatie te brengen, ontstond meerstemmigheid. De getuigenissen uit het publiek spraken boekdelen, de interactie tussen groep en sprekers maakten van deze dag een uniek moment en zorgden voor veel inspiratie in de ontmoeting met elkaar!

Family therapy – The road that connects individual and social resources

Internationaal congres georganiseerd door Accademia di Psicoterapia della Famiglia [Assisi, 6-8 juli 2023]

Wilco Kroon

Op 4 juli vertrekken we met een volgeladen busje systeemtherapeuten verwachtingsvol naar Assisi. Assisi herbergt de graven van Franciscus en zijn geestverwant Clara, twee katholieke heiligen uit de dertiende eeuw. Vele pelgrims gingen ons voor. Vorig jaar was er in deze plaats een mondiale conferentie over het klimaat. Dit jaar een groots congres over systeemtherapie. Wat is het rijk om met een groep collega's op pad te gaan, nieuwe inspiratie op te doen en collega's uit andere culturen te ontmoeten.

Het congres telt duizend deelnemers van alle continenten. Onze lage landen zijn goed vertegenwoordigd. Enkele tientallen Belgische collega's en een negentigtal Nederlanders nemen deel aan het congres.

Kris hazenbosch is werkzaam als sociaal assistent in het Medisch Sociaal Opvangcentrum (MSOC) Vlaams-Brabant en als narratief therapeut in het psychotherapeutisch centrum Hestia in Mechelen. E-mail: kris.hazenbosch@outlook.com.

Literatuur

- Denborough, D. (2008). *Collective narrative practice – Responding to individuals, groups, and communities who have experienced trauma*. Dulwich Centre Publications.
- Lee, P.L. (2013). Making now precious – Working with survivors of torture and asylum seekers. *The International Journal of Narrative Therapy and Community Work*, 1(1), 1-10.

Een aantal van hen draagt bij door het verzorgen van een keynote of workshop. Het congressthema wordt uitgewerkt in twee plenaire dagen en een dag die gevuld is met maar liefst 82 workshops. Er worden indrukwekkende praktijken getoond en openhartig zoektochten gedeeld. Het congressthema krijgt zo gestalte in het zoeken recht te doen aan het individu, diens relationele context en de grotere gemeenschappen waar die weer deel van uitmaakt. Hoewel ik genoten heb van dit congres, miste ik Afrikaanse inbreng. Vanuit dat werelddeel kunnen we zoveel leren over wat wij 'geestelijke gezondheidszorg' noemen en het werken met gemeenschappen.

In dit verslag mag Maurizio Andolfi niet ontbreken. Andolfi is het gezicht van de Accademia die het congres organiseert. Samen met wijlen Salvador Minuchin is hij erelid van de NVRG en voor velen in onze lage landen een inspirator. Velen van ons namen deel aan zijn masterclasses in Rome of volgden zijn werk op de vrijwel jaarlijks georganiseerde consultatieve bijeenkomsten in Vlaanderen en Rotterdam. Cor Vreugdenhil, een van de dragende krach-

ten achter de Rotterdamse Kring en als systeemtherapeut, opleider en supervisor verbonden aan BuurtzorgT in Rotterdam, wees er in zijn keynote op dat Andolfi heeft bijgedragen aan het systemischer maken van de ggz in Nederland doordat professionals (vaak met elkaar) vanuit opgedane inspiratie hun praktijk meer relationeel gingen vormgeven. Ook niet onbenoemd mag blijven dat Andolfi velen geïnspireerd heeft om zichzelf, juist met eigen kwetsbaarheden, als instrument in te zetten in behandelingen, en in de therapiekamer weer speelsheid en creativiteit toe te laten. Een andere belangrijke bijdrage van Andolfi aan het veld is zijn visie op het kind in systeemtherapie. Andolfi beschouwt het kind als relatiedeskundige bij uitstek en klachten van het kind verwijzen in zijn visie vrijwel altijd naar gezins- en familieprocessen die aandacht behoeven. Licht provocerend stelde hij daarom dat een kind als co-therapeut beter is dan een collega. Het is een verdienste van de congresorganisatie dat ondanks de grote bijdrage van Andolfi aan het werkveld, dit congres niet om zijn persoon of werk draait. Integendeel: met een grote groep voorstaande systeemtherapeuten van diverse disciplines en afkomstig uit alle werelddelen, wordt momenteel gewerkt aan The Assisi Manifesto, een pamflet dat systeemtherapie wil positioneren in, zoals de organisatoren het omschrijven, 'een tijd van pillen, labels en sociale ongelijkheid'. Het vak en zijn toekomst staan daarmee centraal.

Vijf bijdragen aan het congres wil ik graag voor het voetlicht brengen:

De Hongkongse Wai Yung Lee, directeur van de Asian Academy of Family Therapy (AAFT) in Hong Kong, deelde in een keynote indrukwekkende beelden van haar werk met kinderen die geclassificeerd zijn met CARPD (Child Affected by Parental

Relationship Distress). CARPD is een DSM-5-classificatie (V61.29, American Psychiatric Association, 2013) die omschrijft dat een kind beschadigd raakt door blootstelling aan de stressvolle relatie tussen diens ouders. Lee ontwikkelde een protocol om fysiologische gegevens van het kind, verkregen in sessies waarin ouders en kind aanwezig zijn en de problemen van en tussen de ouders aandacht krijgen, te gebruiken om kinderen opnieuw een stem te geven en hun ouders duidelijk te maken wat hun behoeften, wensen, gevoelens en gedachten zijn.

De Mexicaanse Shulamit Graber, psycholoog en gezinstherapeut, werkzaam in een eigen praktijk, deelde in haar keynote getiteld 'Het geschenk van trauma', aangrijpende verhalen over femicide. Femicide, oftewel vrouwenmoord, komt evenals andere vormen van geweld tegen vrouwen veel voor in Mexico. In een dergelijke context is het voor vrouwen niet eenvoudig erkenning te vinden voor het onrecht dat hun overkomt. Dit maatschappelijke effect heeft veel aandacht in haar praktijk. Graber, zelf slachtoffer van een ontvoering, vertelde wat deze ervaring met haar en haar geliefden deed. Door individueel en gezinsgericht werk rondom trauma te combineren met het werken met gemeenschappen ontstaat niet alleen nieuwe ruimte voor de effecten van geweld tegen vrouwen op de betrokkenen en hun naasten, maar verandert er ook iets in de samenleving. Slachtoffers demonstreren tegen femicide en geweld tegen vrouwen en bieden elkaar steun, op hun beurt geholpen door hun gemeenschappen. Daar zit het geschenk van trauma: emancipatie en ontwikkeling op individueel en samenlevingsniveau.

Froma Walsh, emeritus hoogleraar aan de faculteit psychologie van de universiteit van Chicago, demonstreerde openhartig hoe het zoeken naar verhalen van veer-

kracht handen en voeten kan krijgen bij gezinnen die verlieservaringen doormaken. En passant brak zij in haar betoog een lans om in dit soort processen aandacht te hebben voor spirituele betekenisgeving. Walsh betoogde dat wanneer de therapeut daar niet naar informeert, betekenisvolle spirituele verhalen vaak buiten de spreekkamer blijven.

De Israëlische Noga Rubinstein, directeur van het Institute for Systemic Studies, Family and Personal Change in Herzliya, nam ons in haar workshop mee in het werken met suïcidale adolescenten. Het is goed het maar weer eens te horen: ook suïcidaliteit heeft een contextuele factor. Om die reden werkt zij nooit alleen met jongeren maar altijd in aanwezigheid van betekenisvolle personen. Het is een open deur, maar in ons vak een belangrijk gegeven: er is zoveel wat je niet weet. En: juist in een domein als dat van suïcidaliteit, waarover Andolfi in een andere lezing zei dat we het risico lopen meer met onze verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bezig te zijn dan met de lijdende jongere en diens naaste, is het besef van niet-weten en samen gaan begrijpen van context en betekenis van de suïcidaliteit, een belangrijke notie.

De Italiaanse psychiater Antonello D'Elia, verbonden aan de Accademia di Psicoterapia della Famiglia en voorzitter van de Italiaanse vereniging voor sociale psychiatrie, had op de laatste dag een boeiende keynote waar het ging om de ontwikkeling van relationeel werken in de Italiaanse ggz. Italië kent een traditie van antipsychiatrie en werken met gemeenschappen. Uit de panelbespreking na de keynote bleek voor mij verrassend dat in kringen van de Italiaanse psychiatrie soms met jaloerse ogen gekeken wordt naar hoe de ggz in bijvoorbeeld Nederland vorm

krijgt. D'Elia voerde in zijn keynote ook een pleidooi om psychiatrie niet te verenigen tot een medische discipline en het werken met contexten niet te veronachtzamen.

Er is nog veel te vertellen over dit zeer goed verzorgde en inspirerende congres. Op vrijdagavond was er een sfeervol *celebration diner* in de tuin van het hotel. Er werd heerlijk gegeten, gezongen en gedanst. Op deze avond was er op bijzondere wijze aandacht voor onze landgenoot Lars Brok, psychiater en een van de eerste opleiders systeemtherapie in Nederland. Hij werd toegesproken door Andolfi. Brok was op dat moment al ernstig ziek en hij is op 12 oktober jongstleden helaas overleden. Het was ontroerend hen, als deel van een grote gemeenschap systemisch georiënteerde therapeuten, zo innig op elkaar betrokken op het podium te zien staan.

Voor we op zaterdag ons busje weer startten, dwaalden we nog even door het prachtige Assisi. Voor de kerk waar volgens de overlevering Franciscus is begraven, vonden we drie symbolen. Een olijfbom, beeld van veerkracht en groei, een buxushaag gesnoeid in de woorden PAX en een ridder te paard, niet verheven maar desondanks krachtig. Het zijn mooie metaforen waarin de rijkdom van dit congres resideert en waarmee we onze lange reis naar Nederland aanvingen.

Wilco Kroon is als systeemtherapeut, supervisor, leertherapeut en opleider verbonden aan Euthopia. E-mail: wilco@euthopia.nl.

Literatuur

American Psychiatric Association (APA). (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). American Psychiatric Association.